

Locuintă'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Srat'a tragatoriului
(Lövész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decatu numai de la corespun-
dintii regularii ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joui-a si Dominec'a.

Pretiuul de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . . . 5 „ „ „
Pre anulu intregu . . . . . 10 „ „ „

Pentru Romanii'a:
prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taca'a tim-
brale pentru fiescu-care publicatiune
separatu. In loculu deschisu 20 cr.
de linia.
Unu esemplartu costa 10 cr.

Pest'a, 26./14. Febr., 1873.

Diuariulu oficiale publica in Nr. seu de eri autografele imp. prin cari, cu dat'a d'in 21 Febr. a. c. Delegatiunile sunt convocate a se intruni la Vienna pentru diu'a de 2 Aprile, a. c. ceea ce presupune prorogarea siedintieloru camerei deputatiloru Ungariei. Se vorbia, ce e dreptu, mai nainte, ca membrii delegatiunii ung. indata dupa constituire si prezentarea diverselor proiecte de legi de catre ministeriulu commune, se intorcu la Pest'a spre a-si continua aici lucrările si prin urmare prin presentia lor a. se face possibile continuarea siedintieloru camerei, dar precum se vede guvernulu si-a schimbatu planulu, ca ce d'insulu are de cugetu a-si casciga tempu de lucrare si in totu tempulu ferieloru dietali a pregatit osebitele proiecte de lege, cari de multu ascepta deslegare, ca astfelu se dee lucru deputatiloru si se scape de invinuirea ce i-s'a facutu pana acum in asta privintia. Vom vedé si acesta activitate, o spunemu inse de acum, ca nu speramu lucru mare si ca nu credemu pana ce nu vomu vedé.

Nonlu prefectu allu Zarandului D. Ferdinandu Hessler este, dupu informatiunile ce primiramu, neamtii (nu sassu) d'in Transsilvani'a, pre tempulu revolutiunii au servitu ca Oficierii in oatea imp. si pentru bravurile salle in lupt'a contr'a revolutiunii magiare au fostu decoratu, dupa revolutiune au intratu in servitiu politicu si a functiunatu mai multi anni ca Bezirker, in Transsilvani'a, unde a desvoltatu calitatile salle de bunu administratoriu. Inchiarea pactului dualisticu l'a pus la pensie, si numai conosciintei salle cu D. Peci, fostulu voda allu Transsilvaniei, pote multiam ca ministeriulu ung. informatu pote, ca D. Hessler este omu cataneti si ca atare va administrá catanese Zarandulu, l'a numitu prefectu. Ministeriulu ung. precum se vede, si-a perdutu increderea nu numai in Romani, ci si chiaru in Unguri, acum cerca cu unu neamtii catana, de la care ascepta ca acestu-a va pote plini dorintiele guvernului, dar se insiella pentru ca prefectulu nu administradia, apoi in Zarandu nu se potu face tote câte dorese ministeriulu si in fine d'in Zarandu totu sciri allar-matoriu va primi guvernulu, pana ce insu-si nu va urmá suatulu cellu intelleptu allu Dlui Haller, d'a pune padia (rectius belciugu) gurei catieiloru magiari, cari in veci nu voru fi multumiti si in veci voru latrá si denuncia pre romanii d'in Zarandu. Daca D. Hessler este, precum se afirma, bunu administratoriu, atunci ministeriulu ung. faceá mai bine ca cu occasiunea restauratiunei deregatiloru municipali se fi mediocritu allegerea dsalle de vice-prefectu d. e. in comitatulu Hevesiu, ori si chiaru allu Pestei, aici facea mai bune servitie, apoi ca vice-prefectu si poteá se face, precandu ca prefectu nu pote, ca ce precum disse-ramu nu prefectii administradia comitatele. Audfmu ca D. Hessler conosece bine limba romanesca, hã ca este adictu Romaniloru, ne vomu bucura d'acesta daca se va si addeveri, pentru ca atunci speramu ca dsa va informá dreptu pre guvernulu si va staru a infrená pre imballatorii de denunciatori d'in Zarandu. Avé va ministeriulu ung. mai multa incredere in nou-

lu prefectu neamtii, decum avusse in romani si magiari, viitoriulu cellu mai de appropé va arretá.

Fia cum va fi, ministeriulu, numindu acum a dou'a ora prefectu ne-romanu in Zarandu, n'au urmatu conformu legii si nu are dreptulu d'a contá la increderea Romaniloru d'in Zarandu, precum nu are preste totu pana candu insu-si nu va da semne de incredere si nu-si va schimbá politic'a facia cu Romanii.

Scirea despre consultarea conservatoriloru la Vienna au facutu mare sensatiune si la noi, catu cellu mai officiosu intre diuariile officiose alle ministeriului ung. „Pesther Lloyd“ interpellá aspru pre D. Bar. Sennyei, ca se dechiare fost'au dsa la Vienna si luat-au intru adeveru parte la consultatiunea federalistiloru (sic.) ca-ce diuariulu „P. L.“ primise scire electrica despre presentia dsalle, era diuariulu „Reviat'a de Luni“ scrie „inceputulu septemanei trecute (17—19 febr.) au fostu contele Carlu Hohenwarth, contele Enricu Clam-Martinitiu, si baronulu Paulu Sennyei la una consultare in Vienna si continuara consultariile lor la contele Franciscu Falkenhayn. Dloru inse nu-si ajunsera scopulu, vedindu ca nu li-ar fi sositu inca tempulu, — si se departara fara scomotu precum venisera.“ — Redactiunea diuariului „P. L.“ dice ca de [si D. Sennyei n'a venit a desminti insu-si participarea sa la consultarea federalistiloru, dupa informatiunile primite se crede in dreptu d'ins'a, (ad. Red.) a dechiará, ca de si D. Sennyei au fostu chiaru in acellu tempu la Vienna, n'a luat in parte la conferintiele federalistiloru. Pana acum D. Sennyei era cunoscutu ca eminentu barbatu de statu si abilu, administratoriu de tagm'a vechiloru conservatori clericali, asta-di banuitu d'a fi federalistu, adauge reputatiunii salle agerimea d'a fi petrunsu ca numai federalismulu mai pote salvá si consolidá monarchia Ostrunguresca a Dinastiei Absburgice si totodata natiunea sa magiara a o ferl de prepartita la care grabesece cu passi repedi. D. Sennyei va casciga simpatihie natiunalitatiloru si a unei parti d'in magiarii cugetatori, dar in acea mesura va perde simpatihie furibundiloru egemonisti a tout prix (omenii silei.) Firesce nu potemu sci ce este addeverulu in scirile aceste, si prin urmare ne impunemu reserv'a ce ni o dictedia impregiarile, dar' pre acellu barbatu de statu allu Ungariei care va avé curagiulu a innaltia flammur'a federalismului si a o essecutá cu energia lu potemu assecurá de concursulu cellu mai insufletitu allu marci majoritati a locuitoriloru tierrei si prin urmare de successu deplinu.

Proiectulu de lege pentru organizatiunea fundului regescu, carele prin desele si variatele versiuni, ce se respandisse a supra i, devenise pendintelle sierpelui de mare, au apparutu in fine gat'a la lumin'a dillei si in Nr. prosimu lu vomu face cunoscutu cetitoriloru nostri pentru ca se se vedea pre de una parte ce politica au predominatu pre conspiratorii de la 1437, era de alta parte se se vedea de au fostu intemeiate ingrigirile Romaniloru, sau de sunt justificate temerile Sassiloru, cari de unu annu de dille allar-mau

press'a nemtiesca strigandu ca se fia auditi preste marginile Ostrunguriei de tat'a Bismarcu, de care scieau ca magiarii ducu sant'a frica.

Reflessiuni a supr'a importantiei proprietatii de pamentu cu privire la vendiarea paduriloru districtului Nassaudanu.

(Urmare.)*

Eu credu ca am argumentatu de ajunsu, ca ori si ce intreprindere romanésca data la straini e numai spre daun'a si ruin'a nostra, si cu atatu mai multu capitalele principali, precum sunt muntii si padurile de pre ei, si asié a me incercá in desvoltarea punctelor d'in fatalulu contractu aru fi de prisosu. Inse pentru ca contractulu s'a facutu si — ferésca Ceriulu — dara pote ca o arendare — fia ast'a ori si cum — se se face, de aceea ve rogu a-mi permite ca se-mi dau si eu modestele melle pareri si in asta privintia si fiindu ca principiulu „arendarea“ nu-lu potu nici de cum admite, de acea voiu face argumentele melle catu se va poté mai pre scurtu:

Ad. 1. „Ca padurile se se munue die dupa legile forestiere.“ Unu ce catu se pote de vagu si elasticu. Decisiunile dietei transsilvane, tractedia nsi multu despre servitute, descriu neadepururile si pucinele drepturi, resirictiuni s'au libertari ce au parchetele sau fostii iobagi etc. in paduri, despre folosirea ghindei si alte fructe d'in paduri, era in privintia culturai nu amentescu multu, de catu ca padurile trebe conservate.

Legea silvica d'in annulu 1852 tractedia si prescrie mai chiaru cum trebe manuate padurile, ordona ca starea lor se fia in totu timpulu corespunditoria, si dictedia pedepsa contra prevaricantiloru si stricatoriloru; — inse o lege nu'e carte de studiu ca se cuprindia in sine tote amenuntele unei culturai, ci e de ajunsu se prevedia tote casurile, in cari e de lipsa ajutoriulu statului ca binele publicu, allu orasielor, comunelor, corporatiuniloru, catu si allu fia-carei persone se nu sufferia; — se prevedia lipsa si folosele generatiuniloru venitorie. — Nici chiaru regulamentele nu se demitu in enumerarea amenuntenorului unei culturai, elle es,lica unicii §§. ai legi si aréta casurile, in cari are se se pedepsésca o culpa mai aspru seau mai usioru; — si cu atatu mai pucinu se pote pretinde de la o lege si regulamentele ei ca se tractedia despre padurea cutariu ténutu, pentru-ca ea e facuta, d. e. legea mai susu amintita, pentru 20 tierre, — fia-care ténutu, ba paduri mai mari au differite climate; au pamentu de differite formatiuni si de forte differite insusfri s. a. prin urmare ar fi unu ce forte gresitu voindu unu cultivatoriu a adoptá si a se téné pre totu loculu, de un'a si aceea-si cultura, pentru ca scimu ce differintia e intre pamenturile d'incece si d'incolo de Somesiu, luat'u la Nassaudu si Lusca, ori la Mococu si Nimigia, de si spaciulu intre hotara (apa) nu este mai mare de 5—10 minute, — prin urmare ce differintia trebe se esiste intre pamenturile unui ténutu, carele are o estindere de 30 mille patrate.

Dar' fiindu ca punctulu acestu a se

provoca la legi, si le aduce ca seutu contra feliuriteloru si pericoloselor lovituri alle celloru ce ca ta numai la dividende grasse, apoi éta unu ordinu allu ministeriului de interne tramissu deregatiloru d'in Tirolulu de sudu, cu datulu de 1. Martiu 1860 cum esplica paragrafi 1—9 „esarendarea paduriloru comunale la privati se intradice pentru viitoriu, fiindu ca e contra intellesului acestoru paragrafi“, deci ordinulu e simplu si chiaru cu privire la caus'a despre care scriu. De si ordinulu privesce numai partea de sudu a Tirolului, totu-si trebe se admittemu, ca barbatii de specialitate a ministeriului au facutu numita lege, si au propus'o Maistatii Salle spre aprobare si totu acei barbatii eslica §§. 1—9 in modulu de susu, era numita lege are valore si pentru Transsilvani'a.

Exploatarea se se face conformu legiloru forestiere. — Se mi-se permitta intrebarea, dupa cari legi forestiere s'au esplotatu si pana acum padurile in Districtu, cum se urmédia si asta di in padurile de a casa? mi se pare, ca dupa nice un'a, cine e mai tare, e poternicu si e mai mare; — cine e la potere, e inviolabilu, lui se permittu, daca nu tote, totu-si multe; ast'a afirmare si-are documente publice. Prin acestu pretiuitu Diurnalul s'au insciintiatu publiculu, ca padurile Districtului se devastadia, desmintre n'am veditu, publiculu n'au fostu informatu despre contrariu, nimene n'a aretatu ca taiarea se face in regula, ca tineretulu de pre partile taiate e completu si cu vigore precum in adeveru recere legea, si mai multu ca ast'a va cere viitoriulu cellu mai de aproape, voru cere industriale ce prindu a se localisá, va cere lipsa care de acuma se simtiesce; prin urmare candu districtualii singuri nu se ingrigescu pentru ei insi-si si pentru venitoriulu lor, nu se ingrigescu nici intru atatu, incatu voiesce a-i padf legea, apoi de la jocatorii de bursa se ascepte mantuirea? de la ast'feliu de omeni — fratii usurariloru (camatari) si ai demoralisatoriloru ce s'au mai incuibatu in Districtu; — ast'feliu de incremeniti si impietriti la inima si sufletu se reguledie padurile? da, pentru vecii veciloru.

Candu dá omulu o casa in arenda, i se face inventariu, si daca sunt mobile se pretiuescu, si numai dupa o descriere completa se dá, era candu se ié in primire, câte nu gasescu omulu stricate, pierdute etc.; catu necasu are pana ce se vede desdaunatu, si câte remanu ruinate si pierdute pentru totu de un'a.

Dar' unu ténutu atatu de vastu, unu principatu intregu; câte comori, câte capitale, avutfe nu contine, cine le pote pretiuf asié usioru, cine se pote deslupf de elle, cine le pote dá altoru-a, fara grigi si pe unu secolu intregu. Catoru pericoli nu sunt espuse; se voru calcá marginile, se voru occupá parti de pamentu, se voru slef comorile; — se va seccá grassimea, ba se va pierde pamentulu productivu si multe altele si urmasii se fia multumiti daca voru poté primi scheletulu.

Se devastadia padurile acum candu lipsescu strainii, dar candu muntii voru fi plini de locustele infricosiate cati ingrigitori voru trebuí si in care parte se padiesca acesti-a si se se padiesca mai antaiu; voru padf taiarea, voru padf tineretulu, voru ingrigi si conduce lucrările ca pamentulu se remana liberu

*) A se vedé nr. trec. alu „Fed.“

si sementi'a s'è cadia pe locu bunu; voru ingrigi ca taiarea s'è se faca la timpu; — voru ingrigi ca parcellele, cari prin taiarea completa potu deveni pentru veci pierdute — s'è se manuedie dupa cerintia; voru ingrigi ca parchetele s'è se faca regulatu si câtu se pote mai cu scopu si correspunditoriu; — voru ingrigi ca contra viforiloru si a venturiloru periculose s'è se sustiena perden'a*) fâra de care padurea e espusa pericolului acuma si in vecii veciloru; voru ingrigi si padî câte tote, fâra de de care ingrigire si buna precalculare generatiunile viitorie si potu cantá traniu in altu locu.

La tote acestea bune padri câti barbati de specialitate trebe, câti omeni eruditi, câti imbetrantiti pe piscuri si pe culmile muntiloru, cari spre a-si pot' aduná ore cari cunoscentie locale, au ajunsu albi ca neua, dîcu, câti barbati petrunsi de sciintia si praxa, câti barbati curagiosi. nu trebuiescu ca s'è pediesca tote acestea, si mai allesu s'è pota luptá cu energia si successu contra acestoru omeni despretiutori si indrasneti.

A se pune o padure in taiare nu are de scopu s'è bagámu numai bani punge, ci scopulu principalu e ca s'è se taie asié, in câtu venitulu — crescerea padurei — nu numai s'è se sustiene, ci s'è fia nu numai a corespunde legiloru, ci avemu detoria sacra a da generatiuniloru urmatorie asemenea comori, cum ne-au lassatu si noue stramosii nostri.

Se taia o podure mica, si câte precautiuni nu trebe s'è se iee, — se taie o padure de pre siesuri seau delutie mici, cari sunt scutite de eveneminte elementarie, — se taie o padure tinera, ai carei butugi au inca potere s'è dee lastari. Dár' aici, unde dupa rotatiunea (turnus) pusa, vinu a se taiá pre totu annulu paduri seau lemnele de pre unu terenu de 1900—2500 jugere; aici unde e de a face cu munti, cu culmele si piscurile acestoru-a; cu prapastie, pe cari piciorulu omului nu e siguru; cu tiénuturi, unde domnescu orcale, viforii vinturile periculose; ghiatia, rupturi de pamentu, ometuri, — unde ap'a prin repediunea ei, macina mereu pamentulu, rupe marginile prin bolovanii ce duce, ataca copacii; innéca pamentulu si-lu accopere cu bolovaní; aici unde d'in trunchi nu essu lastari, ci reproductiunea trebe s'è se faca prin sementie naturali seau prin cultura artificiale; — aici unde tineretulu nu e siguru, câta precautiune se recere, câtu de dibaciu si expertu trebe s'è fia conducatorulu; de la ellu nu se recere numai sciintia, ci itrebe vietia intréga, spre a-si aduná cunoscentia locale.

Pamentulu si humulu (gunoiulu, grassimea) ce s'au formatu cu incetulu in dieci si sute de anni prin putredirea foieloru si ramuriloru copaciloru trebe cu totu pretiulu sustienutu si conservatu, câci numai asiá e cu potintia reproductiunea, crescerea si desvoltarea copaciloru tineri, éra acest'a nu va fi nici odata cu potintia priu speculanti, cari se inchina numai la vitiellu de auru, si n'au, nici câ voru avé alte interese cu privire la Districtu.

Prin legea silvica §. 6 se ordona: „in paduri betrane nu e iertatu s'è se taie preste totu lemnele de pre marginile superioare (culme, piscuri si de pe alte locuri, ce potu se deschidia callea viforiloru, viscoleloru etc.), ci acestea trebe s'è se taie d'in candu in candu,“ deci legea ordona a se padî padurile de pericolele ce le-ar pot' nimici.

E chiamaraa omeniloru de specialitate, cari totu odata trebe s'è posséda sciintia profunda, si trebe s'è aiba praxa indelungata, a da unu planu de cultura rationalu si correspunditoriu. in acestu planu trebe s'è se prevédia tote celle necesarie si cu scopu in privintia pascului, care e de forte mare insemnata

tate si folosu pentru locuitorii districtului. — In privintia pasciunatulu dîce eruditulu Cotta (faci'a 90) „in locuri unde a sustatu pasciunatulu, nu trebe ca acestu-a prin taiare s'è se impedece, seau prin parcelele de cultura s'è se opréscu“

Ad 2.) Pentru fia-care jureru folositu de padure s'è solvedie societatea in primii anni 47 fl. v. a. éra mai tardiu si mai multu. — Trebe s'è surprindia pre ori si cine acestu pretiu a tátu de micu; nu voiu s'è me incercu a pretiuf, pentru câ la acest'a se receru omeni de specialitate cu multa experientia si cu cunoscentia locala perfecta, nu voiu s'è amintescu esperintiele facute de altii in privintia facsării unei paduri atátu ce privesce cuantitatea (mass'a productului) câtu mui allesu cualitatea pre cum e aici, unde nu e verb'a de lemne, cari nu se folosescu numai pentru focu, ci totu lemnu d'in acesta padure se pote intrebuintia la alte scopuri multu mai banose, in care casu pretiulu se indiecescu si insutescu, — ci fia de ajunsu s'è amintescu faptulu câ in annulu 1856 ori 1857 dulgherulu (bardasiulu) prea bine cunoscutu d'in Nasaudu sub rumele D. Andriach a contractatu cu Primari'a orasiului Desiu s'è aduca 24 lemne pentru podu, daca mi aducu bine aminte, totu lemnu éra tocmitu cu pretiulu de 400 fl. (nu sum siguru mon. convent. ori zloti) destullu numai câ in casulu d'in urma s'aru fi platitu inca in annulu 1857 unu singuru lemnu de 3, 4 ori, éra in cellu de antáiu de 8 ori mai multu de câtu se dá acuma pentru 1 jureru intregu de padure, ce e dreptu, nu fia-care lemnu e lemnu de acea marime, inse atát'a inca sciu, câ societatea inca nu va primítufele.

De la anulu 1857 pretiulu lemneloru s'au intreitulu (cellu pucinu); in mare parte padurile s'au taiatu, multe s'au devastatu, prin urmare lemnele s'au impucinatulu; câile de comunicatiune s'au perfectionatulu; autarea lemneloru de constructiune ferestree, e mai mare, cerintia atelierelor si fabricelor, cari lucra cu lemne s'au maritu; industri'a s'a perfectionatulu si stabilimentele, pentru cari trebuiescu lemne se immultiescu; câile ferrate, cari nu numai câ inlesnescu commerciulu, ci pentru cari se receru summe de lemne se apropia d'in in ce mai multu de districtu, cu unu cuventu tote s'au scumpitu, cu multu, numai pretiulu paduriloru d'in Districtu a scadiutu.

S'è nu fia padure, ci numai pasciune, si in timpu de 80 anni trebe s'è adduca venitulu mai mare.

Ore la hotarirea pretiului s'au luatulu in bagare de sama, câ cu acestu pretiu nu se pote platí darea in decursu de 80 anni, s'au luatulu in consideratiune câ aici nu se arendedia numai pamentulu, ci se vendu com ri si avutfeim mense, adunate de secolu de anni; cu privire la timpulu modernu s'au luatulu tote precautiunile, — se scie câ de la trimestru la trimestru se urca chiriele, nu inse in proportiune, ci in unu gradu inspaimentatoriu, asié câtu in decursu de 5 multu 10 anni pretiurile s'au indoitulu, si mai bine — si cum vine, ve rogu, câ numai nefericitele paduri alle comunelor districtului Nasaudu se urca in decursu de 80 dî optu dieci anni numai cu 0. 7. dî: cu siepte d'in diece pârti a neinsemnatulu, nefiresculu pretiu de asta di, ad. la 80 fl.

In acestu modu ironicu numai jocatorii de bursa potu s'è tractedie.

(Finea va urmá)

Napoleonu III.

N'am de gandu se incercu a schitiá aci viétia imperatului Napoleonu si inca mai pucinu istoria domniei lui. Se voru gasi destui omeni, cari au traitu in infimitatea sa, sau cari l'au urmaritu pasu cu pasu tota vietia lui, ca s'è lu cante sau s'è lu critice, ca s'è spuie cari au fostu mobilele acteloru salle, si in ce modu le-a seversitu,

Eu voiu s'è dîcu numai câte-va cuvinte de Napoleonu, bine-facatorulu Romaniloru; si, chiaru intr'acestu cercu restrinuu, me voiu abtientié d'a amintí ceea ce am potutu cití toti in diarie si in protocolu: energi'a si staruintia cu care Napoleonu a luptatu necontentu pentru drepturile Romaniloru, si mai cu deosebire in conferintiele d'in Vienn'a, la congressulu din Parisi, la 1858, la 59 si la 66.

Impregiurările au facutu s'è fia unulu dintre Romanii, cari au avutu ocaziunea a vedé si a intretienié mai adesea pre imperatulu Napoleonu despre afacerile Romaniei; me simtiu dara detoriu, crediu ca e bine s'è impartiescu compatriotiloru mei ceea ce sciu personalmente despre simtiemintele si cugetarile lui Napoleonu in privirea tierrei nostre, ceea ce eu insu mi am auditu d'in gur'a sa.

Despre Napoleonu, imperatulu Francesiloru mi voiu permite numai a dîce, câ criticii sei cei mai severi, de voru scrie in cunoscentia de cauza si de voru fi nepartenitori, nu voru potea tagadufi câ ellu a fostu cellu mai bunu, sau de voru preferá, cellu mai pucinu reu, de câtu toti cei ce-lu incongiurau. Imperatulu Napoleonu mai antáiu de tote éra unu omu de calculu si unu omu alu trebei. Nenorocirea lui a fostu câ prea éra omu alu trebei, ceea ce l'a si perdutu. Voiá s'è faca totu ellu insu-si, si nu cautá in reprezentantii sei, in intru si afara, de câtu espeditori de affaceri, instrumente passive, cari se ecescute orbesc ordinele salle. Napoleonu, cu tota activitatea lui, nu potea face de câtu forte pucinu ellu insu-si, si totu ce nu facea ellu, se facea reu de omeni fâra capacitate si fâra respundere. Aci mi vinu in memoria cuvintele espressive prin cari unu ministru anglesu caracterisá diplomati'a francesu. Lordulu Palmerston, vorbindu-mi intr'o dî de diplomati'a imperiului, mi dîse: este prodigiosu, este necalculabile ceea ce nu scie unu diplomatu francescu.

In anii d'in urma imperatulu Napoleonu, adrobitu de suferintie, avea mare greutate a se aplicá la lucru. Cestiunile pre care le trata, le conducea elu insu si, érau torte pucine la numeru, si, printre acelle rari cestiuni, am avutu fericirea s'è constatu câ se gasiá si cestiunea romana.

Napoleonu totu-dé-un'a m'a primitu cu o buna-voientia exceptionale, asié potea dîce cu placere. Modululu in care me primí éra atátu de simpaticu si me impresioná asié de multu, in catu mi diceamu: bine ca nu l'am veditu pre candu conspiram in contra lui câci pote m'ar fi sedusu, m'ar fi invinsu. Cestiunea romana, fâra indoieia, avea asupra lui unu mare farmecu. Vorbiá despre affacerile Romaniei, me ascultá cu o multumire vedita. Negresitu, in momentele acellea consciintia a totu ce facuse de la resbelulu Crimie se desceptá intr' insulu si-si dicea: in lupta contra Europei intregi, am invinsu-o si am fortiatu-o a recunosce Romania. Romani'a este oper'a mea: eu am creatu-o, eu am descoperitu-o, am redicatu-o la inaltímea la care se afla, si am s'è mergu departe cu dînsá. — Acellu omu de pétra, cu figura intielenita, cu ochiulu stînu, care pareu câ nu scie surride, candu se intretienea despre Romania, fisiomii'a-i devení espressive, ochii se luminau, zimbetulu i vení pe buze. Numai candu i puneam sub ochi greutátile de totu felulu ce ni creaza in pacinic'a nostra desvoltare, starea misera in care ne-au redusu uneltirile inamiciloru nationalitáti nostre si ai maririi Franciei, fruntea i-se incretiá, sprîncenele i-se coborau pe ochi, si inaltá mereu umerii dicundu: ceea ce-mi spuie este oribile, nu sciam nimicu, am fostu reu informatu, sum reu informatu. — In adeveru, éra forte reu informatu, si nu numai in cestiunea romana. Imperatulu mi-a facutu onorea a me intretienié si de politic'a generale, de situatiunea respectiva a diferiteloru popore si a guverneloru lor, pe care o cunoscea asié de pucinu, in câtu mi-trebuí s'è punu o mare bagare de seama la ceea ce diceam, ca s'è nu-mi scape vre-unu cuventu care se-i lasse s'è vedea câtu érau de eronate ideele salle. Audíndu pre imperatulu Napoleonu vorbindu cu atáta nesciintia de ceea ce se pretreca impregiurulu lui, am remasu immarmuritu: si apoi, mi-am disu: daca Napoleonu, suveranulu care trece de celu mai seriosu, mai luminatu, mai capabile, mai activu, si care in realitate este sub tote puncturile de vedere mai forte de câtu toti principii, regii si imperatarii, scie asié de pucinu, sarmana omenire, cum vrei s'è mai dobandesci vre-o data justitia de la domnitorii tei!

Intr'o dî imperatulu mi dîse: ai s'è vedemu,

ce ati vré d-vostra Romanii; cum credeti câ s'aru pot' regulá cestiunea romana intr' unu modu satisfácturu si dainitoru. — Incuragiatu de aceste cuvinte, i vorbiu netedu si curatu, i spusu totu ce aveam pe anima. Imperatulu me ascultá cu attentione; apoi mi dîse: sum de accordu cu d-ta, afara de unu singuru punctu: pré essagerezí poterea mea. S'è fia singuru, ati fi dejá satisfácturi; dara suntemu siepte. Turcia, Rusia si Austria vi sunt pre facia ostile, nu voru s'è vi accorde nimicu. Piemontele esita d'a se pune inainte, Prussia este mai multu de câtu indifferintu, Anglia se teme ca cea mai mica schimbare addusa la starea actuala a lucruriloru se nu sdruncine, s'è nu slabéscu imperiulu otomanu; astu-felu câ, chiaru poteriile cari nu vi sunt ostile trebuiescu t'éráte, trebe s'è le facu ore-si-cum siluire, s'è lupta pentru fia-care punctu, si adesea s'è-lu iau cu asaltu. Cauta dara s'è coborimu diapasonulu, s'è-mi presinti unu programu care s'è aiba sorti d'a potea fi primitu asta di; restulu ni-lu va dá viitorulu. — Reluai cuventulu si me marginii a propune o solutiune transitoria, care s'è ni permitta a traf de viétia nostra propria, fâra vre-o ingerintia straina, s'ia ne intarí aplicandu-ne a desvoltá in pace resursele tierrei nostre. Pre aceste base, dîse imperatulu, crediu câ se pote negociá, si adaugá, ve rogu s'è mi-le puneti pe chartia, ceea ce am si fácutu chiaru in acea séra.

Ultim'a ora am veditu pre imperatulu Napoleonu la Fontainebleau. Éra o dî de véra inse ploiosa, forte umeda, rece. Am fostu introdusu in cabululu de josu, in cabinetulu seu de lucru, unde ardea in caminu unu focu mare. Nici o data nu mi-s'a facutu o primire atatu de cordeale. Am fostu primitu cu ore si-care intimitate, cu o vechia cunoscentia. Dupa ce i-am presintatu omagieile melle, imperatulu mi urá bun'a venire, si apoi mi dîse: aide s'è siedemu langa focu si s'è vorbimu in tihna, cu tota francheti'a. Mi pare bine câ ve vediu, câci voiu s'è ve spunu ce am pe anima. Ei bine, sciti câ am s'è me plangu de d-vostra? si credia câ am facutu ce-va pentru tierra voastra, ca s'è am dreptulu s'è iau unu vin interesu la totu ce se face acolo bine sau reu. Ati perdutu rabdarea; voiti s'è precipitati lucrurile; ve compromiteti, ve ingreuiati callea, ce mai aveti s'è precurgeti, in zadaru, si totu-de-o-data derangiatu planurile melle. — Proba câ Napoleon se ocupá multu de cestiunea romana chiaru in timpii d'in urma, este câ in cursulu conversatiunii s'a sculatulu de mai multe ori de pe fotoliu si s'a dusu s'è caute chartie, cari ne priviau, in cartonele bibliotecii salle. Mi a addusu si mi-a cititu repporturile ambasadoriloru de la Constantinopole, Vienn'a, St. Petersburg si Berlinu. Tote ne acusau câ voimulu se deschidemu cestiunea Orientulu, câ suntemu uneltete neconsciinte alle Rusiei, si totu-de-odata câ suntemu devotati politici prussiane, câ primimulu in tote cuventulu de ordinu de la Berlinu. Aci imperatulu s'è interupse si-mi dîse: nu credeti câ voiu s'è fiti Francesi, éra nu Prussiani; vi ceru se fiti Romani.

Mi fu losne s'è arretu câtu de gresite érau repporturile ce primise, câ agitatiunea de care suntemu acensati este oper'a nu a nostra, ci a celoru cari ne accusa si cari au reessitu a mistificá chiaru pe represintantii Franciei. Apoi, adausei câ, ori-cari aru fi aspiratiunile nostre, suntemu decisi toti a nu face unu passu, a nu incercá nimicu, fâra a avé consentimentulu prealabile allu Maiestatii-Salle; câ scimulu bine câ ei numai detorimulu ceea ce suntemu, si câ totu de la dîns'a acceptamulu restulu; câ de parte d'a cugetá se contrariamulu politic'a sa, suntemu gat'a a face celle mai mari sacrificie spre a o serví chiaru de ar trebuí s'è ne espunemu la celle mai eminente periculu; câ viu'a nostra dorintia este se i-se presinte câtu mai curendu ocaziunea ca se puna la proba recunoscentia si devotamentulu nostru.

Emotiunea cu care am vorbitu a servitu pote a garantá pe deplinu sinceritatea cuvintelorulu melle. Imperatulu paru bine impresionatu, si, cu o ore-si-care animatiune, mi-dîse: vi multiamiescu pentru asicurarile ce-mi dati, si am fericirea a sperá câ nici odata nu veti avé a ve cai pentru increderea ce ati pusu in mine. Sciu ce voiti. Voiti independintia voastra; si eu o voiescu. Este unu sentimentu care ve onora. Independintia, de vomu lucrá cu staruintia si cu prudintia, veti avé-o; veti avé mai multu de câtu atátu: e o necessitate europeana ca s'è deveniti unu statu puternicu.

In timpii moderni, barbati caroru-a Romanii detorescu mai multu, sunt Napoleonu III,

*) §. 5. d'in legea silvica ordona ca: „perdelele (manteu'a, scutululu) contra venturiloru s'è nu se taie nici odata de totu, ci numai d'in timpu in timpu, si ici si colea.

Lazaru, si Tudoru Vladimirescu. Domnulu Tudoru ne-a scapatu de Domnii straini, Lazaru a redeseptatu in noi vietii nationale, Napoleonu a aruncatu temeliele statului romanu.

Pe langa recunosintia nemarginita a Romanilor, care ofernalmento va insoci ca o aureola memoria lui Napoleonu III, cestiunea romana, candu va fi bine intiellesca, va ave o mare greutate in balanci'a care va cantari actele imperatului Napoleonu, si va contrabalanci'a, va face se se ierte multe peccate alle Domnului-salle.

,Rom.*
Dumitru Brateanu.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 22. Febr. 1873.

Siedintia se deschide la 10 ore d'in di. Iosifu Madarasz interpelladia pre ministrulu de comerciu, ca are de cugetu se detailedie summele ce sunt d'a se vota pentru participarea la espusetiunea de Viena? — Interpellatiunea se communi ca ministrulu respectivu.

Camer'a trece apoi la ordenea diliei si mai inainte de tote ie in desbattere petitiunile d'in consemnatiunea 14. Celle mai multe petitiuni se transmittu la ministeriele respective, conformu propunerii commissiunii.

Allu doilea obiectu este repportulu commissiunii de imunitate a supra petitiunii unui jude investigatoriu de la tribunalulu d'in Canisi'a-Mare, care cere estradarea deputatului Geza Remete, spre a intentu contra lui investigatiune penale.

Commissiunea propune, ca acesta petitiune se retramitta spre completare, de-ora-ce ea nu s'a potutu orientu a supr'a starii lucrului, d'in cauza ca mai multe acte essentiale nu s'au acclusu. — Se accepta.

Urmedia continuarea desbatterii a supra bugetului ministrulu de commerciu. In siedintia de asta-di i se votedia intregu bugetulu ordinaru si 8 rubrice d'in cellu straordenariu. D'intre summele votate asta-di insemnamu aci urmatoriele. Pentru promoverea differiteloru ramurale economiei 116.900 fl.; pentru institute economice 217764 fl. Veniturile postali 5,286.000 fl., erodatiunile 5,191.100 fl. etc.

Siedintia de la 24. Febr. 1873.

Dupa deschiderea siedintiei, Tedeu Prileszki interpelladia pre ministrulu de culte si instructiune publica, ca ce mesure cugeta a luu cu privire la proiectulu despre autonomi'a beserice rom. cat., care proiectu s'a compusu de congr. ssulu cat. autonomu si in numele acestui-a, prin o commissiune alessa d'in sinulu seu, s'a presentatu M. Salle spre approbare? — Interpellatiunea se comunica ministrulu concerninte.

Camer'a trece apoi la ordenea diliei si continua desbatterea a supra bugetului ministrulu de commerciu, carui-a dupa o scurta discussiune i se votedia si summele preliminate in extraordenariu si cu acest'a bugetulu seu este deliberatu.

Urmedia desbatterea generala mai restrinsa a supra bugetului ministrulu de culte si instructiune publica.

Ministrulu Trefort ie cuventulu si desfasura punctele de manecare si ideele, de cari se va conduce in activitatea sa pre terrenulu instructiunii publice. Ministrulu cere o politica sigura si chiara, cere activitate energica si consecuenta si delaturarea deplina a ori-ce mascare rusinosa seu sfiososa.

Mai multi oratori participa la acesta discussiune generale, intre cari si Col. Ghyczy, care presinta urmatoriulu proiectu de resolutiune: „Ministrulu de culte si instructiune este nvitatu ca in viitoriu in totu annulu se primesca in bugetulu seu perceptiunile si erogatiunile de la fondurile si fundatiunile ce stau immediatu sub administratiunea sa, si acest'a se o compuna dupa titlurile, rubricile si posturile respective.“ — Camer'a decide a desbattere acestu proiectu dupa inchiarrea discussiunii bugetului inca in dessiunea presenta.

Al. Kormendy vorbesce despre legea scolastica si o afla in mai multe privintie marea; in fine dice ca acesta lege trebuie se se reviedie catu mai currendu.

Siedintia de la 25. Febr. 1873.

Siedintia se deschide la tempulu indatenu.

Ministrulu Pauler presinta repportulu despre form'a si modulu cum s'a regulatu magazinulu legiloru si ordenatiuniloru. Totodata propune, ca camer'a se esmita o commissiune de 15 membri, carea se esamine die si desbatta proiectulu de lege despre regularea procedurii penale si se repportodie despre acest'a mai inainte de ce proiectulu se va desbattere in sectiuni.

Acest'a propunere a ministrulu se pune la ordenea diliei pre siedintia de mane.

Urmedia ordenea diliei, adeca continuarea desbatterii generale mai restrinse a supra bugetului ministrulu de culte si instructiune publica.

Georgiu Kondorosy regreta, ca ministrulu in vorbirea sa de ieri n'a amentiuu nimicu de beserica; cu osebite oratorele ar fi doritu, ca ministrulu se fi aretatu, ca ce mesure cugeta a luu facia cu starea abnormala si critica in carea se afla de presente beserica serbesca. Dupa dsa cellu d'astaiu midilocu pentru delaturarea acestui reu ar fi despartirea politicesi de beserica. In fine oratorele provoca guvernulu ca se conchiame congrassulu besericescu serbescu, pentru ca cu ajutorulu ecestui-a se delature acesta stare de lucruri.

In siedintia de asta-di mai iau parte la desbattere Juliu Schwarz, Aladar Molnar, Iranyi si Antonu Csengery, si apoi sied. se redica la 3 1/2 ore d. m.

Pest'a, 24 Febr. 1873.

Dle Rad! Tenerimea romana, carea, pentru immultirea conosciuniloru salle alerga de vie-o cati-va anni incoce, in numeru totu mai considerabilu in acesta cetate, a sciutu, pre langa tota vitregitatea impregiariloru, da frunte cu calamitatiile ce o opaciau, a trece invingutoria preste tote tentatiunile degradatorie; a sciutu pestru cu scumpetate intacta si curata consciencia si anima de romanu, ce au adussu cu sine in acesta capitata a terrei unguresci. Unu corpu, unu sufletu, unu cugetu, unu sentiu era si conducea acesta tenerime, parte insemnata a florei Natiunii, in tote affacerile de Natiune, de Romanitate. Tenerimea romana deci, conformu chiamarii si demnitatii ei, n'a voitu se connosca altu principiu, de catu allu Nationalitatii addeverate, n'a raticu a propaga si a lucr'a, dupa modestele ei poteri si facultati, in alta directiune, de catu numai curatu si absolutu in cea nationala, romanésca. Deci, pana acum'a, a fostu nationala, romana si n'a manifestatu alte principie, decatu numai demne, si conveniabile Tenerime romana!

Nu mi-e ertatu se rapescu pretiosulu tempu allu on. cetitoru cu istoriculu conosciutu allu acelloru fromose tempuri trecute; intentiunea mea e numai a aminti pre scurtu, ca acea tenerime a infintiatu si o societate rom. de lectura si i-a datu numele „Petru Majoru,“ bine se insemnamu, numele unui-a dintre cei mai celebri, pronunciatu si nemoritori apostoli si evangelisti ai Romanismului.

Societatea infintiatu, au fostu intempinata cu mare bucuria, si numai de catu a urmatu redactarea statuteloru necesarie, cari apoi, dupa lege s'ura presentate guvernulu spre approbare. Guvernulu inse, in ingrigirea sa parintiesca, n'a mai consideratu baccatelle de ecitate, lege, dreptate seu chiaru dora libertate constit. ei s'a nisuitu cum se sugrumu acesta dorintia astfelu manifestata, se paralisedie prin totu de felu de vessatiuni, acesta orribila intreprindere a tenerime rom. d'in Pest'a.

Si astfelu, cautandu nodu in papura, affandu defecte mai in unulu, mai in altu paragrafu, modificandu mai ici, mai colo, de optu anni neintretuptu a sciutu fi generosu d'a respinge statutele si ai nega approbatiunea. Si vedindu ca tempulu inca n'a sositu, si neci omenii inca nu sunt ai tempului ung. nu si-a arretatu cu franchetia ghiarele de iubire addeverata pana acum in tempulu mai recente.

In tomn'a an. 1872 tenerimea rom. d'aici se invit'a adunare generala si acolo i se se face conosciutu, ca „innaltulu“ guvernungurescu nu este neci acumu dispussu a approbatiunea societ. daca tenerimea nu va acceptu §. 5. modificatu de guvernulu astfelu: „Membru alu societ. pote fi ori care cive un-

gurescu de budie romanesce etc. Si daca modificatiunea innalt. guvernulu proa gratiosu nu se va primi d'in cuventu in cuventu fara a carcali un'a, teneri ca se nu cutedia a-lu mai infesta cu aceste statute, si se se duca fia care cu societate cu totu.

Inse tenerimea, petruendiudu intentiunea guvern. respuse resolutu, cu 20. contra 5. voturi, acestu ucasu si, compuse modificatiunea primita: „membru pote fi ori care cive romanu d'in Ungaria si Ardelu“ etc. remontrandu astfelu cu tota cuventiua contra procederei neconstit. si nedemne a guvern. facia de junimea rom., decisa mai bine a lupta si sacrificu ori catu si cu orice pretiu, de catu infiricata si terrorizata a cede, a se da ca insa-si legata.

Dara ce se vedi! Vermele se incubasse, si rosietia ce pareu a fi naturala florei in scurtu tempu s'a arretatu a fi numai rosietia falsa si insielatoria a morbosului. Ventulu infectatoriu ce incep'u a suffia sub acesta constit. ung. nu crutia asemene una parte a tenerime d'aici, si cu adunca dorere am vedintu-o plecandu-se suffiaru ventulu, asemene papurei rose la radecine. Ca-ci totu acei teneri, cari cu vre-o cate-va dilie inainte au attestatu astfelu de barbatia respectabile, resolutiune si abnegatiune, pucinu tempu dupa acesta portare, ca prinsa de nu sciutu ce friguri seu mustrari de consciencia, au grabitu a-si da sie-si votu de nimernicia, a-si calca cuventulu, a-si da testimoniu eclatante de neconstantia, neconsecintia si nerespectare propria. 15, mai nainte romani resoluti, d'intre cei 20. teneri se dederu preste capu si remaseru vragiti; parasira, fara a rosi, paragrafulu modificatu de ei, se allaturara celoru fosti romani cinci, si — primira paragrafulu golu golutiu, modificatu de, si dupa intentiunea guvernulu loru ung.

Era Leonidii, cari, conformu legiloru, remasera pre campulu luptei; remasera d'a compatini pre fratri loru vragiti, au fostu in aceea adunare numai — cinci.

Statutele fuseru numai de catu tramisse spre approbare, si parintiesculu guvern, vedindu ca nu in darnu arruncasse mregea si fiucandu-si manile, curundu approba statutele si le tramisse plecatiloru sei fi ascultatori...

Si ore se mai insiru acum motivele, ba chiaru argumentatiunile cu cari cei 15. teneri romani in nepricuperea loru, se nisuescu a scusa a spelu acesta metamorfosa esemplaria a loru? Nu o voiu face, ca-ci cu multu mai dorerosu trebuie se atinga pre fia care june romanu santioni'a causei romane violata si in acesta affacere de aceste 15. esemplare de raritati, de acesti 15. romani unguresci, de catu se se mai pota interessu si de nasce ridiculositati, in cari cei 15. innota.

Pre 23. Febr. a. e. s'a convocatu adun. gen. a tenerime romane d'aici. D'intre vre-o 40 teneri, adeca d'intre cei, cari se mai tienu de tenerime, s'au presintatu 22 (cei-lalti, pote sunt satulli d'o astfelu de colegialitate.) Dlu Josifu Vuleanu, red. „Familiei“, membru, allu soc. se allese de presied. adunarii si ca atare auncia ca statutele, post tot discriminare rerum, s'au approbatu in fine, deci invita, pre cei ce voiescu, se se inscrie de membri pre besea statuteloru acestora. Inse inainte de ce teneri s'aru inscrie, unulu d'intre vechii cinci se incerca mai odata a trage atentiunea tenerime a supra tendentiei si urmarii acellui paragrafu, si o roga se cugete seriosu, pana nu face passulu decidiatoriu. Dara tote in darnu, remasera cuvinte rostite in desiertu. Pocainti'a e grea, candu peccatulu e si mai greu. Ajunse treab'a la votisare, 17. au votatu pentru si s'an si inscrissu de membri, 5. contra, si fiulu Dlu Babesiu nu votisa, pre langa tote indemnariile celoru 17, mai cu sama totu cei 15. vechi. Si acesti-a apoi se constituira. Dlu Vuleanu, alessu de presied. cu unanimitate, esprime nemarginita sa bucuria, ca dupa atate lupte si nisuinte, acum obstacole sunt invinse si statutele approbate. Vicepresied. fu asemene alessu cu unanimitate. Dlu officiali cu majoritate de voturi.

Astfelu dara romani unguresci d'aici au societate de lectura, cu statute approbate. Bucurati-ve teneriloru, cari in darnu v'ati frementatu in trecutu, ca-ci luptele si ostenelele vostre asta-di sunt recompensate, sunt incoronate de cellu mai doritu successu, de lauri nevesceditori!

Era tu sublime sufletu allu nemoritoriului Petru Maioru, nu te supera, daca acesti

17. romani nguresci au cutediatu se deo societati loru romane-unguresci, chiaru numele teu cellu scumpu si venerabile!

Unulu d'in cei „Cinci.“

Allegerea de notari cercuali in comitatulu Doboc'a in Transsilvania.

Terminulu ultimulu allu allegerei de notari cercuali, dupa cum se spune, a fostu desfiptu pre 15 Februaru a. e., si in diina acest'a era se fia terminate tote allegerile notariloru cercuali. — Repportoriulu acestoru orduri, neamblatu pana acum pre terrenulu vietiei constitutiunali, inca avu norocirea a fi de facia in 15 Februaru la allegerea de notariu cercuale in cerculu inferioru allu comitatului Doboc'a si anume in cerculu notariale asi numitu allu Mateului.

Cerculu acestu-a e formatu d'in 6. comune cu majoritate absoluta romana a reprezentantiloru allegatori. Trei comune: Bidiu, Ujfaleu si Bugardu sunt curata romanesce, Matelu si Jusulu mestecate cu romani si magiari, era Morutiulu cu romani si sassi.

Partea magiara a reprezentantiloru o formedia cati-va posesorasi magiari.

Ma cuprinsu inse mirare candu am vedintu ca acesti-a pucini la numeru, se opintiau totu-si d'in tote poterile ca se reesa de notariu cercuale, unu magiaru, dar' opintirea acest'a ingamfata si zedarnica, ca si a brosciei egiptene, o adecua parte majoritatea resoluta a reprezentantiloru romani si a onestului loru desemnatu, parte si ecuitatea domnului jude processuale respectivu Carolu de Fehervari, carele de si magiaru, totu-si prin onestitatea, si nepartialitatea sa pana acum si-a sciutu atrage amorea intregului cercu processuale — fia disu spre laud'a sa.

Purcediundu-se la allegere pre la 11 ore — dupa mai multe consultari secrete, metechne si nepotintiose a reprezentantiloru magiari tiente prin chiliele laterale, — alegerea se termina si d'intre cei 6 concurrenti, 4 magiari si doi romani, fu alesu cu majoritate absoluta de voturi (35 intre 60) d. Vasiliu Popu, fostulu notariu comunale in comun'a Ujfaleu, carele depuneadu juramentulu, fu indrumatu a-si ocep'u postulu desemnatu fara amenare. — Lauda reprezentantiloru romani, lauda ecuitatii si nepartialitatii dlui jude processuale.

Nu potu trece in tacere resfaciarnicia si apucaturele unoru magiari si portarea loru si in actulu acestu-a. Concurrentulu si emulantulu lui Vasiliu Popu, anume Daroltzi, vedindu dupa sosirea reprezentantiloru, ca pre langa tota partenirea d'in partea dlui Farkas d'in Mateu, nu va reesi, incep'u inainte de actulu allegerei a imbia pre Vasiliu Popu la compactare, ca se-i cededia voturile, si apoi cinstitul Daroltzi se-lu iee de ajutoriu pre Vasiliu Popu, ca si candu lumea ar fi atatu de neghioba, ca se-si lasse ariciulu in casa! Pana unde ajunge cutediarea!

Fu inse platitu cu cuvente blande d'in partea respectivului. Totu asié o patfi si preotulu ret. d'in Mateu, carele dupa deschiderea siedintiei nu se sfi a recomanda reprezentantiloru ca se allega unu individuu, care se corespunda si dorintiei salle partiali, pentru ca dinsulu pretinde, ca fietoriulu notariu se scrie in limb'a magiara, d'in motivulu, ca de si tote limbele sunt egalu indreptatite, totu-si prin commune nu se prea afla, cari se cetesca scrisorea romanesca a notariului romanu, magiari inse se afla in tote comunele. Resultatulu fu ca reprezentanti: l'au intreruptu si nu au voitu se asculte cuventele cinstiei si svatosiei salle si preste vointia reesi romanulu in locu de magiaru.

Dupa allegere d. jude processuale Carolu de Fehervari la facutu atentu pre notariulu alessu, ca numai in 6 luni va mai primi scrisori romanesce de la dinsulu: — credemu inse ca Domnulu Fehervari, chiaru si candu nu ar fi facutu observatiunea acesta la inspiratiunea magiariloru presenti, si candu nu ar scf notariulu neci unu cuventu ungurescu, va prolungi terminulu, dupa ce ne amu potutu convinge, ca Fehervari pre langa alte insusfri nobile escedia sin intru aceea, ca vorbesce romanesce tocmai ca si ori cari inploiatu de nationalitate romana.

La actulu acestu-a mi-a sternitu umirea si unu contrastu ce l'am potutu observu, intre dlu Balintu, romanu addeveratu d'in Ujfaleu si frate renumitulu Balintu, — si intre d.

Suciu romanu renegatu d'in Bungardu; estu d'n urma formã singuru partiã desemnatului seu. — Acesta a fu scurtu rezultatul allegerii in cerculu notariale Mateu.

Unu martoru oculatu.

M. Radn'a, 21. Februaru 1873.

(Cum si-rebuna poporulu asupr'a tiraniloru sei?)

Dle Red. ! Este lucru constatatu si de tote dillele, cã de caudu magiarii stapanitori ai dillei au luat carn'a, tindu si lucra neinteruptu pentru asuprirea nationalitatiloru, pre tote terrenurile; ma monstrulu pandesco diu'a si noptea occasiunile bine venite pentru a ne maltrata si batjocori pre ascunsu si pre facia, ne sciundu, vai de ei — cã diu'a resbunãni mai currendu ori mai tardiu trebeu sã sosseca si atunci resbunarea va fi amara. Ca dovãda in miniatura despre acest'a pote servi comun'a Paulisii d'in cottulu Aradului. Sunt appropo 5-6 anni de andu populatiunea d'iu acest'a comuna prin intrigele domniloru de la comitatu, si-allose cu voia fãra voia de notariu comunale pre unu Gidãnu cu numele Bildhauer, sciundu firesce domni magiari cã prin astu-felu de unelle loru servili si-voru: ajunge dracesculu loru planu de magiarisare, terrorisare etc. Planulu li si successe in cãtu-va, cãci in person'a numitulu notariu Gidãnu — afflãra pre unulu d'entre cei mui zelosi luptatori ai egemoniei stapanitorie adi. Darajpar' cã si Dumnedieu santulu nu mai poteã sufferi intrigele acestui omu infamã, coruptu si corruptorin, de-odata pre nevedute fu tranlitu de cãtra poporu, d'in positiunea ce occupasse si scosu d'in cas'a notariale ca unu vagabundu.

Casulu este urmatoriu: in 18 l. c. fiindu siedintã comitetulu comunale, se adunasse afara de membrii comitetulu inca multu poporu, de ora ce audisse cã vine si pretorele cercuale; dupa deliberarea mai multoru obiecte se addusse pe tapetu si cestiunea pascului (pasciune, imasiu, isladiu) care fãra invoirea poporulu, prin notariu s'a fostu datu in arenda, asemenea despre mai multe obiecte comunale, cari fure instrainate etc. Poporulu cerendu satisfactiune contr'a notariulu de la pretore, acestu-a voindu a mai potoli foculu in cuvinte consolatorie — facu mai rãu, cãci multimea fiindu irritata alergã si scose pre notariu d'in cas'a comunale cum si d'in locintã sa notariala, cum ellu n'a vrutu; amirosindu ellu tote aceste o tulã la fuga, òra poporulu strigã in gur'a mare cãtra pretore ca sã-lu depuna d'in postu-i, cã loru nu li mai trebesce notarasiu Gidovnu. Investigatiunea curge, cãci appropo la 30. de locuitori d'in Paulisii fure era la d. pretore in Radn'a si cerura cã ori si cum sã lu departedie d'in Paulisii, cãci altmintrea pentru celle urmatorie nu voru fi ei respundietori.

Caracteristicu d'in tote aceste este: cã pre notariulu gidãnu poporulu nu la voitu neci la allegere ci numai Venerab. preotimã locale*) acum'a firesce si acest'a vedindu-i peccatele lucrã la restornarea-i neacceptata, anume se vorbesce publicu, cã notariulu Bildhauer ar' fi dïssu cã Venerab. preuti mai toti traiescu in concabinatu cu tierrancele d'in Paulisii, ce andãndu preutii, se indignara pana in sufletu, asupr'a scornituroloru acestui omu depravatu si coruptu. — Destullu cã poporulu nostru scie sufferi pana la unu tempu, dara apoi fãra crutiare si-resbuna asupr'a tiraniloru sei. Despre colle urmatorie nu voiu intãrdia a ve avisã;

Aureliu.

Dicsõ-St.-Martinu in 13. Feb. 1873.

Cu multa bucuria cetimu prin diurnalele romanesci, cã d'in candu in candu cãte unu tineru romanu depune censur'a de advocatu, inse cu dorere debuie sã marturisimu in publicu, cã d'in comitatulu acestu-a nu numai nu s'a pregatitu neci unu tineru pentru acest'a cariera, dar' nici in cellu mai de aproape ve-

*) Numai conducatorii de n'ar impinge pre poporu la fapte gressite! Ellu arare ori se potiguesce; instinctulu lui cellu bunu mai totudeaun'a i arreta callea cea addeverata si de aru fi conducatorii lui la innaltimea misiuniloru lor, ar potã fi feriti de gresie. Red.

terioriu nu avemu sperantia a vedã in mediul nostru unu atare tineru nasutu d'in sinulu acestui comitatu.

D'in acestu motivu pornindu, subscrisã intelligentiã romana prin acest'a face a pelu la acei dni advocati, cari sau nu si-au deschisu inca cancellariile, sau nu sunt deplinu multumiti in loeurile, unde se afla, cã sã se decida a-si deschide cancellaria in Dicsõ-St.-Martõ comitatulu Cetãtii-de-Balta.

Spre orientare de o camdata se facu cunoscutu urmatoriele:

In comitatulu Cetãtii-de-Balta populatiunea romana numera 53 mii romani, cari dorsscu cu toti a avã unu apperatoriu alu interesseloru salle.

In Dicsõ-St.-Martinu, unde este totu odata pectoriulu comitatulu se afla una judecatoria singularia cu 58 sate.

Totu pre territoriulu comitatulu, in comun'a Balcaciu se afla alta judecatoria singularia in centrulu unei populatiuni romane compacte.

Mediasulu — de a carei tribunalu se tienu o parte d'in comunele D.-St.Martinu, e intr'o distantia numai de doue ore. — Pre langa acestea e sperantia de ase redicã si in Dicsõ-St.-Martinu unu tribunalu.

Deci esprimendu-ne dorintã, cã de la respectivulu amu pretinde pre langa unu caracteru onestu, sã se interessedie d'in anima si de caus'a politico-nationala, cu unu conventu sã fia romanu addeveratu, — intelligentiã acestui comitatu i promitte totu spriginulu si sucursulu potentiosu, intr'atãtu cãtu la-pote assignã despre o subsistintia onorifica.

Cine ar' dorã a se pune in correspondintie mai de aproape cu noi, sã se adressedie la dnulu Ioanu Russu sub-jude reg.

Vasilie Moldovanu pres. sedr. orf.

Ioane Francu m. p. proprietariu.

George Majoru notariu com.

Ioanne Russu subjude regescu.

Ioanitu Capucianu subnotariu comitatense.

Nicolau Popu assessoru la sedri'a orf.

Simeone Popovicu notariu cercualu.

Boiu preota romanu.

Petru Doleonzu parochu in Bobesiu.

VARIETATI.

*) [Menéu.) D. Paulu Paicu, fiu allu Bucovinei cunoscutu si Maramuresianiloru unde functionasse ca officialu, actualmintre unulu d'intro eminentii professori d'in Iassi, cu celebratu deminea in 11/23 febr. a. c. casatoriã sa cu Domnisorã Victoriã Orchesiu d'in Suciav'a in Bucovin'a. Ddieu se binecuvinte acesta uniune!

*) (Espusetiunea gastronomicã.) In palatulu de industria d'in Parisu se va deschide in 15 Marte a. c. espusetiune gastronomicã, la care voru fi represintate tote plesede de mancãri si beuturi, artea d'a mancã si aparatele d'a ferbe d'in tote tempurile si tierrele. Una espasetiunea de fiori va redicã farmeculu espusetiunii gastronomicã. Intreprinderea va avã si partea ei practeca, escriinduse si concursu spre prepararea unei nutriri pentru lucratori sanetosa, indestulitoria si estiaa.

*) (Poterea cataractulu in Niagara.) S'a computatu, cã daca poteroa apei cataractulu de la Niagara (Americã) s'aru potã folosi in soldulu industriei aru fi egala poterei ce desvolta 11, 363. 365 cai. Cele 51,017 rote manate de apa si aplicate la morile, fabricile etc. d'in statele unite americane, d'abiã sunt egale poterii, ce desvolta 1,130.416 cai.

*) (Supplinire intardiata.) In comunitatea Tenyöd (cottulu Tolna) intre frecuentatorii scoleloru elementarie pãtra adulti se presintã si unu mosiu de 65 anni, care cu 2 anni mai innainte a invetiãtu cetitulu si acum se apucã a invetiã si artea d'a scrie. — Mai bine tardiu de cãtu neci candu.

*) (Neua in Algeriã.) In 15 Februaru a ninsu in Algeriã mai tare, de cum a ninsu iern'a acest'a in celle mai multe locuri alle zonei nostre stemperate. Acestu ospe nechiamatu a aflatu pre bietii arabi cu totulu totu nepregatiti, asiã incãtu ei, mai multu tempu an treunitu sã sufferia nnu frigu, ca si care nu s'a mai pomenitu pre la ei, cãci nici traditiunea de la mosi si stramosi nu li spune despre unu asemenea camu. Arabii sunt de

parerea, cã francesii, cuceritorii Algeriei, aru fi addasu iern'a cu ei de preste mare. „Inainte de venirea vostra aici — disse unu arabu botranu cãtra unu francesu — Algeriã nici-candu n'a fostu accoporita cu asemenea mantea alba, precum se intempla acest'a la voi in decursu de mai multu tempu. Voi ni-ati addussu pre cupu si acesta.“

*) (Multiamicia publicã.) Subscrisulu mi-tienu de cea mai sacra detorintã a sprime multiamita publicã on. generosi Domni d'in Blasiu si giuru, cari bine cunoscundu miser'a stare materiale, cu care trebeu se me luptu in continuarea studioloru mele, mi-intinsera mana de ajutoriu, si anume: D. D. Vasilie Mog'a, jude cerc. in Zau 10 fl. Ionu Antonelli, Ionu F. Negrutiu, canonici metrop. Dr. Vasiliu Ratiu, in adv. in Jar'a, Basil. Moldovanu, Carolu Sissel, farmacistu, cãte 2 fl. Georgiu Ratiu, Dr. Ionu Ratiu, Nicolau Salomonu Basiliu Ratiu, Ionu Marculetiu, Georgiu Vlass'a, Paulu Marinu Alessandru Grom'a, professori, Gedeonu Blasianu, prefectu semin. B. Popu, Carolu Benedek, medicu etc. Emiliu Vlass'a, Simberger com. Mihain Tipografu, propr. Mendl propr. Daniel, Pongrátz, Danielu István, Beniaminu Fülöpu comercianti, Basiliu Turcu otelistu, Ii Craciunu, subjude, Teodoru Deacu v. rectoriu semin. Simeonu P. Mateiu not. consist. Damianu Domisia, cancel. metr. Darkó, dirigente la statiunea callei ferrate d'in Blasiu Paulu Margineanu d'in Alb'a Juliã cãte 1 fl. Junimea teologica 8 fl. 82 cr. Sum'a totale 58 fl. 32 cr. v. a. Repetindu multiamitã mea acestoru generosi dni spriginitori ai tenerimei stud. si specialminte dñi collectante Dr. Vasiliu Ratiu, asemenea d. Vasiliu Mog'a si Georgiu Vlass'a cari se interessedia forte multa de sortea mea, remanu cu conventu respectu. Siemnitu in 23 Febr. 1873. Alessandru Popsioru, studinte montanistu.

*) (Ce este soldatulu?) La acesta intrebare unu diurnalu germanu respunde urmatoriele: Soldatulu este unu individ u nascutu de femea, destinatu spre sufferintie, tunsu scurtu, scie rode la pane grumba, ba scie sufferi si fome, face passi regulati si stã la porunca, in siru nici-candu nu ride, pusca in drept'a si stang'a, assuda grozavu, se indulcesce cu ciorba de pasula, servesce pentru pucine parale voluntariloru cu diurnu de siese cruceri; mai departe este unu individ, care semte pana la renunchi frigulu a trei ierne, ajunge a fi corporal, apoi se tiene a fi si ce-va creatura mai superiã, cãci se uita cu despretiu a supra democratiloru, ambla apoi a prinde cunoscintia si a legã amicitia cu vre-o bucatãressa, pana ce in fine scapa de tote aceste si apoi devine portatoriu de epistole, politiaiu, persecutoru etc.

*) (Explicatiunea „appellatiunii.“) Tribunalulu correctionalu de Pest'a a condamnatu pre o femea la inchisore de o luna d'in caus'a unui furtu. Candu i s'a publicatu sentintã, femea fu intrebata, cã voiesce sã appelladie seau ba; ea inse nici de cum n'a potutu sã pricepa ce va sã insemnedie appellatiunea. Astfelju presiedintele chiamã pre barbatulu condamnatu, cari a avutu rolulu de martoru in acesta afacere, ca sã-i espliee sensulu appellatiunii. Acestu-a inse se intorse cãtra nevasta-sa si dandu-i doue palme preste facia disse: Na! acest'a este appellat'a pentru care mai facutu si pre mine de rusino. Dupa acesta curiosa explicatiune tribunalulu condamnã si pre barbatu la doue septemane inchisore.

Austriã. Unele diurne scriu, cã in septeman'a trecuta Hohenwarth, Clam-Martinitz si alti amici de principie, aru fi tienutu in Vien'a conferintia; si se aude, cã abtinentiã poloniloru ar' stã in legatura cu acea conferintia. Clubulu polonu in siedintã sa d'in 22 Febr. decise a nu luã in desbatere speciale comisiunile propuse de Goluchovsky si, a parassi camer'a deput. candu se va dã a duoa cetire proiectulu despre reform'a electoralã. La alegerea delegatiuniloru polonii voru participã. In

24 Febr. Goluchowsky se presintã ministrulu presiedinte pentru d'a-i comunicã, cã negociatiunile cu polonii au remasu fara succesu. Dupa acestu reportu ministrii tienura consiliu pana la 3 ore d. m. Foiele de sãra d'in 24 Febr. constata, cã abtinerã poloniloru, este decisa si, cã clubulu polonu aru fi compusu eri una lista de candidati pentru alegerea delegatiuniloru. Comisiunea de contit. mane va fi inchiãiatu consultarea a supr'a proiectulu despre reform'a electoralã. Foia officiale publicã autografulu imperat. adressatu lui Andrassy si ambiloru ministri presiedinti, prin care conchiamãrea delegatiuniloru se dispune pre 2 Aprile.

Ispaniã. Esistentiã unei crise ministeriale, se dice, a fi securã, si formatiunea unui omogenu ministeriu republicanu este verosimila. Se aude, cã Echao va fi ministru de finãcie, Nuvillas de resbellu, Soances de marina si Abarzuza de Colonie. Pacea in Madridu de locu nu este conturbata. Diurnulu „Imparcialu“ comunica, cã 32 coloneli si 40 subcoloneli sunt pusi in stare de pensiune. Figueras, ministr. presied. este morbosu. Oficierii gardei nationale promissera adun. nat. spriginirea ei. Martos, presiedintele, dechiarã oficieriloru cã guvernulu nu va sufferi neci o intimidare si va padã Republic'a de pericle, ce le provoca reactiunea si demagogiã.

Scri electrice.

Vien'a, 25. Febr. Guvernulu a incetatu d'a mai negociã cu polonii, pentru cã n'avea neci unu succesu. Goluchowsky va caletori mane la Leopole.

Vien'a, 25. Febr. In cercurile deputat. se vorbesce, cã petitiunea cehiloru si a feudaliloru, presintata contra reformei electorale, n'a capetatu signatur'a imperiale, deci neci nu va urmã deliberarea scrissale a aceste petitiuni.

Odes'sa, 25. Febr. Dupa se s'a constatatu, cã Bakunin si alti socialisti russesci aru fi provocatu miscare comunista, pre mai multe bonuri, sau tramissu trupe de soldati in mai multe sate d'in Russiã sudvestica; afara de aceea se voru tramitte oculo si comisiuni speciale.

Madridu, 25. Febr. Adunarea nationala reconstitui guvernulu. Figueras, Pi-Margall, Nicolau Salmeron: si Castelar remanu; ceilalti membri ai cabinetulu voru fi suppliniti prin: Acosta (resbellu), Putau (finãcie) Oreyco (marina), Chav (lucrãri publ.) si Iosefu Seim (colonie.) Burgos este numitu comandante militiei, si Morionnes capitanu generale alu Madridulu.

Bucuresci, 25. Febr. Guvernulu presintã camerã proiectulu despre infintiãrea de agenture politice in Rom'a si Waschington, spre intãrirea relatiuniloru politice si economice cu Italiã si Americã de nordu; camerã acceptã urgentiã acestui proiectu de lege.

Burs'a de Vien'a de la 25. Fauru 1873.

5% metall.	71.10	Londra	109.40
Imprum. nat.	74.10	Argintu	103.25
Sorti d'iu 1860	105.80	Galbenu	5.17
Act. de banca	998.—	Napoleond'or	8.71½
Act. inst. crec.	340.—		

Propriet., edit. si red. respundiet.:

ALESSANDRU ROMANU